

# Türkçemiz Nereye Gidiyor

– A.Çağrı Elgün · 27 Temmuz 2009

Dilin geliştirilme mantığına aykırı, uyduruk ve bazan da "Eski Türkçeyi Diriltme" girişimine dayalı hafıza kıtlığı, eğer bir saflık değil ise "asırların, bazan çağların emeği ile, böylesine güzel ses ve mânâ kazanmış kelimelerin sebessiz, şu veya bu hoyratlıklar içinde, ziyan edilmekte" olduğu görülmektedir.

Dilimiz son günlerde basın, yayın ve özellikle televizyonlarda yayınlanan yabancı dizi, yabancı kanallar, bilgisayar dilinin etkisinde, kendi özelliklerine ters kullanımlar artarak devam etmektedir. Bunlara okullar, öğretmenler, televizyonlardaki sunucuların yanlış kullanımları, öğretim görevlilerinin bizzat kendilerinin uydurduğu kelime ve kullanımlar da ilave edilince dilimizi ne hale getirdikleri, nasıl bir çıkmaza soktukları görülmektedir.

Dilin geliştirilme mantığına aykırı, uyduruk ve bazan da "Eski Türkçeyi Diriltme" girişimine dayalı hafıza kıtlığı, eğer bir saflık değil ise "asırların, bazan çağların emeği ile, böylesine güzel ses ve mânâ kazanmış kelimelerin neden, şu veya bu hoyratlıklar içinde, ziyan edilmekte" olduğunun en büyük delili aşağıdaki sözlerdir:

Bir ilim adamının sözlerinden Örnek: (Bu (tümceler?!). ne diyor? ...Sürecin dayattığı çağsal ödevleri kocaman bir öngörüyle yatsıdı. ...Haz ilkesine bağlı yeti ve davranışlar ise kaygısal bir gereksinmedir. ... Erek bireylerin ekinli olması koşulu ise ulus olarak özveride bulunup, köksel esintilerden yararlanarak, belirli veri ve doğurganlıklar elde edilebilir.)

Bu ölçüsüzlük, her söze yeni bir kelime bulma ve eskiyi diriltme girişimi, eğer bir ahmaklık değilse, milletimizin millî savunmasına, millî güvenliğine yönelmiş sinsi bir saldırı, milletin hafızasına indirilmiş acımasız bir balyoz; millete ve vatana ihanetin ta kendisidir.

Millet olmanın ilk şartı, fertlerin ortak bir millî dile sahip olmalarıdır. Millî kültür, millî felsefe, millî tarih, millî coğrafya, millî edebiyat o dilin kelimelerinde âbideleşerek ebedîleşir. Onun için bir millet, dili varsa vardır. Millî değerlere millî kültüre has unsurlar dilde yer bulur. Millî kültürün gelecek nesillere aktarılması, dil ile mümkündür. Tarihin, dilini dolayısı ile millî kültürünü kaybetmiş milletlerin mezarlığı olduğunu hatırlayarak, çocuklarımıza millî dilimizi, millî tarihimizi, millî coğrafyamızı öğretmek boynumuzun borcudur.

Aynı dili konuşmak, aynı imlâ noktalamayı kullanmak, imladâ birlik bir millî şuur, bir var oluş, yok oluş, hatta millî güvenlik meselesidir. Her şeyini kaybetmiş; ama dilini kaybetmemiş milletlerin kaybettiklerini tekrar elde ettiklerinin misâlleri çoktur. Dilini kaybetmiş bir milletin varlığından ise bugün ancak tarihler söz ediyor...

Dilimizde bugün kullanılan bir kelime için birden çok söz, belki bu dilin zenginliğini göstermek açısından da önemlidir; fakat bu kadarı zihinleri bulundurmak ve anlaşmayı zorlaştırmak ve hafızayı bulundurmaktır. Bunun için aşırı sadeleşmede olduğu gibi, aşırı eskide de ısrar etmeyelim. Halk bizim için en önemli bir kaynak ve en güzel bir ölçüdür.

"Ünlü ünsüz, sesli sessiz; tonlu tonsuz; vokal konsonant, ötümlü ötümsüz, güdümlü güdümsüz, çıkraklı çıkraksız, ... gibi" aynı anlama gelen kelimeler gibi, "Duyuşsal, bilişsel, davranışsal, kavramsal ...vb" uyduruk kelimelerden, aynı anlama gelen herkesçe malum, bilinen kelimeyi kullanmayı tercih edelim.

Doğu dillerinden alınan kelimelerde olduğu gibi dilimize yerleştiğini kabul ettiğimiz ve artık Türkçe olarak düşündüğümüz bu kelimeleri yazarken de Türkçenin kurallarına uygun olarak yazmak Türkçemizi Korumanın bir başka yoludur:

Doğu Dillerinden Alınan Batı Dillerinden Alınan

Nana Nane Plan Pılan

Gül Gül Spor Sipor

Manâra Minâre Proğram Puroğram

Çeher-şenbih Çarşanba Tren Tiren

Lahme baci Lahmacun Psikoloji Pisikoloji

Azm-i terkova Köprücük kemiği Treleybüs Tireleybüs

Azm-i harkafa Kalça kemiği Prensip Pirensip

Sahlap Sâlep Stad Sıtat

Sahîh Sâhî Gramofon Gıramofon

Doğu ve Batı dillerinden dilimize giren bu kelimeleri, halkımız, nasıl ki aslında olduğu gibi değil; kendi diline Türkçeye uydurarak, benimseyip kullanmışsa, ilim adamları da aynı şekilde kullanılmalı ve yazmalıdır. Böylesinin en doğru olduğu kanaatini taşıdığımız için böyle yazdık.

Aklın yolu birdir. Doğrusu da budur. Bütün herkese de tavsiyemiz bu ve benzeri kelimeleri böyle, halkımızın söylediği gibi kolay ve külfetsiz, iki ünsüz harf arasına bir ünlü harf getirilerek okuduğumuz ve konuştuğumuz lisan ile yazmalarıdır.

Eski, ölü, unutulmuş kelimeler:

Alâisema (Gökkuşağı) Maşrapa (Bardak)

Sıbyan ( İlkokul) İdadi (Ortaokul)

Binaenaleyh (Bunun üzerine, Rüştiye (Lise)

bundan dolayı) Sıbyan "Sübyan"(Çocuklar)

Çırakma(Fitilli, içi gazla Suret(Fotoğraf)

doldurulmuş aydınlatma aracı) Gazocağı(Gazlı, pompalayarak

Uşak(Çocuk) çalıştırılan ev ve yemek Manara (minâre)  
işlerinde kullanılan kişi) Us (Akıl)  
Mektep(Okul) Refika(Hanım, eş ,kadın)  
Muallim(Öğretmen, hoca) Hemşire(Kız kardeş)  
Karasaban(Tarlayı, toprağı sürmek, Sıdk (Doğruluk Gerçeklik)  
Seyyahun (Turistler, seyyahlar) Azm-i harkova (Kalça kemiğı)  
karıştırmak için kullanılan âlet) Çeher-şenbih (Çarşamba)  
Nana(Nâne) Azm-iterkova(Köprücük kemiğı)

Orhun Abideleri'nde çokça kullanılan: "Oğullar, boy, budun, millet, Türk, asker, asker sevketmek, savaş, ok, kargı, düşman kağan" sözleri Türkler'in birlikteliğe verdiği değeri ve savaşlarla dolu mücadelecî hayatlarını; Oğuz Kağan Destanındaki: "kar, buz, kürtük, dağ, deniz, ova, Ötüken Ormanları," sözleri soğuk ve çetin tabiatla haşır neşir yaşayış tarzlarını; "bakır, demir, gümüş, altın, mücevher...vb." maden adları Türkler'in bu madenleri işleyip günlük hayatlarında kullanabildiklerini, dilimize giren: "Allah, Peygamber, Kur'an, Ayet, Abdest, Hac, Oruç...vb." bu milletin Müslümân olduğunu; Tanzimat'tan sonra dilimizde yer alan: "Meşrutiyet, Hak, Hukûk, Adalet, Hürriyet, Demokrasi, ... vb." Batı devletleriyle gelişen münasebetlerimiz hakkında bilgi verir.

Başka dillerde karşılıkları olmayan: "baldız, bacanak, elti, görümce, gayın" gibi akrabalık adlarının akrabalık müessesesine verdiğimiz önemi; "kuşağzı, cam göbeğı, vişne çürüğü, petrol rengi...vb." gibi tabiatla dayalı nüansları ifade eden renk adlarındaki bolluğun, tabiatla iççeliğimizin, tabiatla olan kuvvetli bağımızın işaretidir. "Peştamal bağlamak," deyimi ahilikte usta olmayı, "kazan kaldırmak" deyimi Yeniçeriler'in isyanını hatırlatan, sosyal ve siyâsî yönü olan sözler ve deyimlerdir.

Millî kültür, millete has dünya görüşü, yaşayış tarzı şahsiyet hususiyetleridir. Örneklerden de anlaşılacağı üzere millî kültüre ait hususiyetler dilde yer bulurlar ve dil millî kültürün oluşmasında, gelişmesinde ve gelecek nesillere aktarılmasında birinci derecede rol oynar. Tarihin, dilini, dolayısıyla millî kültürünü kaybetmiş milletlerin mezarlığı olduğunu hatırlayarak Türkçeyi doğru ve güzel kullanma yollarını öğrenelim, öğretilim. Bilelim ki sağlam bir dil kültürü ve millî şuur, sevgisini kazandırılmadan salıverilen gençlik, denizde rüzgâra kapılmış gemi gibi, nereye sürükleneceğı belli olmaz.

Dilde yeni kavramları karşılamak için de yollar vardır. Bunlar: Yabancı kelime alınabilir. Kelime grubu yapılabilir. Kelimeler diriltilebilir veya derleme yapılabilir.

Yabancı kelime alınırken; yeni nesnenin geldiğı yerden ismini de beraber almak gerekir. Alınan yabancı kelime, dilimizde karşılığı hiç olmayan kelime olmalı veya dilde karşılığı var olan; fazladan bir kelime olabilir.

Yabancı kelime alınarak nesne karşılanır. Dilde onun kelimesi yoktur. ilk yol, onun ismini de beraber almaktır: "Mercedes, wosvagen, renault, toyota, ibiza, telgraf, motorola, netaş, erikson, simens, boş, telefunken, arçelik, nek, blujean, eros, macdonalt, kafeteria, kaseria, hipermarket, süpermarket, star,

salona, anabella, suzanna, pemola, ceyar, melisa, soyuz, hektor, paramete, afrodite, Kur'an, âyet, cami, minare, namaz, ezan, ramazan, gazel, kaside, otomobil, tren, telefon, posta, banka, istavrit, lüfer, televizyon, motor, jet...vb" gibi.

Bu kelimelerin dile süratle girme gücü vardır. Eğer adını önceden hazırlamamış iseniz eşyanın adını beraber getirmesine de engel olamazsınız. Hazırlıklı olmak da mümkün değildir. Yenilikler ve onların isimleri dili ansızın bastırır. Dile çoğu kelimeler bu yolla girer. Dile karşılığı mevcut olsa da, yine fazladan, yabancı kelime girebilir: Gürbüz AZAK'ın "EZİKLİĞİN BU KADARI" adlı yazısı ülkemizdeki yozlaşmanın boyutlarını göstermesi açısından oldukça önemlidir:

"Abant Place, Admira Hotel, Adora Golf Resort, Aegean Holiday Golf, Ananas, Apex Otel, Aphrodite, Aguapark, Armonia, Art Corintia, Asteria, Atrium Hotel, Bel Conti Resort, Beach Club, Caria Holiday Resort, Club Arpia, Club Bellemare, Club Blue Waters, Green Platon, Club Kapheros...  
-Eveett...Türkiye'ye hoşgeldiniz!

Club Marverde, Med Palmiye, Minka, Nene, Solara, Club Phaselis, Pomelan, Salina, Sun City Holiday Village,Varuna, Club Zeus, Aquamarine, Excelsior Hotel, Olive Tree, Destina Hotel, Eden Beach, Elbis, Ephesia Vista, Erytrai Hotel, Fantasia, Florium, Gloria, Prestige, Granite Hause, Hotel Asteria...

-Efendiimm... Bavullarınızı alayım. Türkiye'ye hoş geldiniz.

Green Wodd, Grda Village, Club Phokaria, Hotel Faustina, Grand Azur, Labada Pine Park, Hotel Oreo, Samara, Saphir, Sea Gull, İberostar Paradise Beach, Thermal Hotel, Jasmine Court, La Perla, Le Jardin, L'Ambiance, L'etoile, Letooria Club, Lonicera Hotel, Lykia Word, Ma Biche, Magic Life Club, Majesty Elysee, Mare Vista, Lapezla, Mindos, Naturland, Otel Erythrai...

-Buyrun buyrun.Türkiye'mize şeref verdiniz. Şöyle oturun, madam ve mösyö. Ayaklarınızı sıcak suyla mı yıkayalım?..

Mirge Park Resort, Montana Pine Resort, Park Metropol, Pedasa Garden, Pineta Hotel, Phaselis Princess, Poseidon Hotel, Regal Resort, Rexsene, Rubi Hotel, Sea Garden, Seaside Resort, Seleck Maris, Sentimental, Sillyon, Sol Muna, Sugar Beach Hotel, Sun Zeynep, Sunrise Katya, Sunrise Queen, The Holiday Resort Hotel...

Sizler de hoş geldiniz. Türkiye sizlerle mutludur. Topkapı Palace, Turtel Side, Vikingen Beach Club, Voyace Charm Hotel, Wow Bodrum Resort, Wybas Resort, Xanadu High Class, Zinos Hotel.

-Buyursunlar efendim. Güzel yurdumuzda sizleri görmek, bizim için mutluluktur. Safâlar getirdiniz, sayın misafirlerimiz. Animasyonlarımız, kabelerimiz, revülerimiz, diskomuz, fitness'imiz, a la carte restoranlarımız var. Dilerseniz aerobic yapabilirsiniz.

-İyi de bayım, siz gerçekten Türk müsünüz, burası Türkiye mi? Olamaz... Hanım, bir fâcia karşışındayız. Mutlaka yanlış yere geldik. Ahh bu hava yolları!.. Gene yolunu şaşırđı. Çabuk dönelim şekerim.

-Ama Roger, hazır gelmişken...

-Hayır hayır! Ben Türkiye'ye gitmek istiyorum. Türkiye'ye, Türkiye'ye!..

(TÜRKİYE, Dürbün- Gürbüz AZAK, 5 Eylül 2001) "

Görüleceği gibi, mesire yeri, kır gezintisi –Picnic ve benzeri gibi böyle beldelerin girişinde bile "welcame", çıkışında da "goodby" lokantalar ve alışveriş dükkanlarının bazılarında görülen home-good gibi kelimelerin kullanılmasında çeşitli düşünceler rol oynar. Bunların başlıcaları çeşit ve değişiklik arzusu, özenme, taklit, nüans farkı, kısalık, yaygınlık, kibarlık ve tesadüf olarak tesbit söylenebilir. Hepsinin müşterek bir sebebi vardır ki o da kültür münasebetleri, dil alış verişleridir. Dünya küçüktür ve bu dünyada milletler âdeta iç içe yaşarlar. Kültür ve medeniyet tesirlerinden tam kaçmak mümkün değildir.

Şüphesiz en iyisi bir dilin mümkün olduğu kadar, kendi kaynağından beslenmesidir; ancak dile yabancı kelime girmiş diye yakınmak için de bir sebep yoktur. Yabancı dilden kelime almak ilim bakımından bir vakıdır. Bu vakıyı, bu gerçeği kabul etmek zorundayız. Bununla birlikte aşırıya kaçarak dili zorlamak ve yapısını tamamen değiştirmeye kalkmak bırakın yedibin yıl öncesini anlamayı, yüzyıl öncesini bile anlayabilmek için mutlaka elimizde sözlükle gezmek gerekecektir. Biz bugün bu yanlışın içerisindeyiz:

Örüntü-karışıklık

Süreç-Süre

Ölçüt-Ölçü

Yaşam-Hayat(Ömür)

Belirtke-Belirtme (Gösterme)

Saptanmış-Belirlenmiş

Örnekleme-Örneği(Örnek)

Salt-Sadece

Gerekler-İhtiyaçlar

Kapsamak-İçine Almak

İçermek-İçine Almak

Koşul-Şart

Öncül-İlk, İlkönce Gelen

Benzeşik-Benzer

Tahmin-Yordama

Uyarınca-Gereğince

Öncüller-İlkler, İlkönce Gelenler

İstemi-İsteği

Özgül-Kendine Has(Bir Türle İlgili)

Olasılık-İhtimal

Olgu-Dayanak (Sonuç,Vakıa)

Olgusal-SebebeBağlı(Sonuca Bağlı)

Görelî-Nisbî(Nisbeten, Yeterî kadar)  
Neden-Sebeþ  
Ötürü-Dolayî  
Ulus-Millet  
Us-Akıl  
Sayılı-Rakam  
Seçimlik-Seçmeli  
Essey-Yazılı Yoklama  
Karşın-Rağmen  
Tümel-Bütün  
Evren-Bütün(Tamamı)  
Kubaşık-Birlikte  
İsterleri-İhtiyaçları(Çözümleri)  
Başat-Daha Baskın  
Binişmek-Üstüste  
Boyut-Uzunluk  
Tasarı-pılan  
Öykünme-İmrenme(taklit,benzeme isteği)  
Delgeç-Matkap  
İşgörsü-Görevi  
Düzen-Seviye  
Bilişsel-İlmî(Bilgiyedayalı)  
Kombinezon-Düzenlem  
Görelî-Görünen  
Birey-Kişi(Fert,Şahıs)  
Kuram-Metot (Yöntem, Teori, Prensip, İlke)  
Feed Beek-Özet(Kısa Sonuç, Dönüt, Tıransfer,  
Geri Verim, Geri Bildirim)  
Gösterme-Gösterim, (Sunum,Sunu)  
Süreç-Süre(Vakit, Zaman)  
Yaşam- Hayat(Ömür, Yaşantı)

a)Yer Adları ile İlgili Puroblemler:

Ülkemizde kullanılan yer adları: Ağrı Dağı(Ararat), Akyaka(Ani), Alaşehir(Philadelfiya),Aydın(Miletos), Çemberlitaş(Apollon Heykeli), İhlara Vadisi(Kapadokya), Çanakkale(Dardanella), Denizli(Heraklia), Kadifekale(Pagos), Konya(İkonium),...vb. gibi hatalı ve sakıncalı kullanılmaktadır.

b)Levha Adları ile İlgili Puroblemler:

Kaseria, Pamule at Hour, Blucune, Mac Danels, Fiesta, ...vb.

."Türkçenin Korunup Zenginleştirilmesi" ile ilgili, çözüm önerileri :

Tüm kurum kuruluş ve fabrika, büro, mağaza, basın yayın...vb. dernek ve sendikalar ve belediyelerle işbirliği yapılarak verilecek her türdeki isimlerin Türkçe olmasına çalışılmalıdır. Var olan yabancı isimler değiştirilerek yerine Türkçe isimler verilmelidir.

#### KAYNAKLAR:

- 1.Türk Dili, Abdullah Çağrı ELGÜN. Geçit Yay. 1999, Kayseri
- 2.Türk Dili, Abdullah Çağrı ELGÜN. Laçın Yay. 2001, Kayseri
- 3.TÜRKİYE, Dürbün- Gürbüz AZAK, "Ezikliğin Bu Kadarı" 5 Eylül 2001
- 5) ERAVŞAR Hamza, Avrupa Türklerinin Mukadderatı, Yumak Yayınları,s.127-140, Ankara 1999
- 6) ELGÜN, Abdullah Çağrı (2000). Edebî Söz Sanatları, Lâçın Ltd. Şti.: Kayseri.
- 7) DURBİLMEZ, Bayram (1984). Vatanımın Bağrında- Şiir Tomurcukları, İleri Matbaası: Yozgat.